

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**Українська словесність у полікультурно-освітньому
просторі сьогодення**

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

23-24 вересня 2021 року

Одеса – 2021

Г69

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 3 від 18 жовтня 2021 року)

Редакційна колегія:

Копусь О.А., перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи

Кон О. О., декан історико-філологічного факультету;

Кучерява О. А., завідувач кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін;

Прокопенко Л. І., доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін;

Босак Н. Ф., доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін;

Горіна Ж. Д., доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін (*відповідальний редактор*)

Євтушина Т. О., доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін (*відповідальний секретар*)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Мельник С. М. – к.філол.н., доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Державного університету «Одеська політехніка»

Караман С. О. – д.пед.н., професор кафедри української мови Інституту філології Київського університету Бориса Грінченка

Г69 Українська словесність у полікультурно-освітньому просторі сьогодення [Електронний ресурс] : збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції /відп. ред. Ж.Д.Горіна]. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2021. 184 с.

За зміст тез наукових доповідей, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу відповідальність несуть автори

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2021
©кафедра української філології і методики навчання фахових дисциплін
©Автори статей, 2021

интертекстуальности, или интертекст в мире текстов. Москва : Агар, 2000. 280 с. 16.
Цивьян Т. Модель мира и ее роль в создании (аван)текста [Электронный ресурс]. URL :
<http://www.ruthenia.ru/folklore/tcivian2.htm>

УДК 81'374+03

Ольга Петришина, Елеонора Палихата

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

**ПРАКТИЧНО ОРІЄНТОВАНІ КЕЙСИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ
МАГІСТРАТУРИ В ЗАСВОЄННІ КУРСУ
«РИТОРИКА.ЛІНГВОАНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ»**

У дослідженні зроблено спробу охарактеризувати ефективність використання методу кейсів у формуванні текстотворчої компетентності магістрів-філологів. Запропоновано практико орієнтовану, науково обґрунтовану візію розвитку комунікативної та інших фахових компетентностей на прикладі компонента «Риторика. Лінгвоаналіз художнього тексту» в освітній програмі другого (магістерського) рівня.

Ключові слова: фахова компетентність, магістр-філолог, кейс, практико орієнтований освітній процес.

The study attempts to characterize the effectiveness of case method usage in the formation of textual competence of philology masters. A practice-oriented, scientifically substantiated vision of communicative and other professional competencies development on the example of the component of the educational program "Rhetoric. Linguoanalysis of an artistic text" of the second (master's) level in the preparation of philology masters.

Key words: professional competence, master-philologist, case, practice-oriented educational process.

Постановка проблеми та її зв'язки із важливими науковими чи практичними завданнями. Формування умінь і навичок текстотворення студентів-філологів магістратури педагогічного ЗВО спрямовано на реформування освітньої галузі, підготовку компетентної особистості майбутнього педагога, здатного креативно мислити і практично реалізовувати освітні досягнення в конкретній сфері діяльності. Робота над текстотворенням підвищує рівень мовно-мовленнєвого розвитку студентів, сприяє продукуванню зв'язних цілісних висловлювань різних стилів, типів і жанрів, актуальних для майбутньої практичної фахової її реалізації. Перспективна текстотворча діяльність майбутніх педагогів ґрунтується на знаннях і вміннях здобутих упродовж навчання в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО) і ЗВО рівня бакалавра. Засвоєння різних навчальних курсів сприяє розвитку креативного мислення і споконвічно призначеного для єднання людей дару слова, що культивує знання, уміння, національну історію, духовний талант і силу народу. Але особливу, практично орієнтовану увагу під час навчання студентів магістратури приділено під час вивчення курсу «Риторика. Лінгвоаналіз художнього тексту».

Мета дослідження – висвітлити зміст і перспективи практично орієнтованих кейсів формування умінь і навичок текстотворення у процесі підготовки студентів-філологів магістратури до ефективної фахової діяльності.

Викладення основного матеріалу. Кейс розуміємо і як методичний контент (структурований, спеціально підготовлений навчальний матеріал, який використовується в освітньому процесі з метою вивчення певної теми, аналізу чи розв'язання пропонованого завдання, часто проблемного характеру); і технологію навчання (використання змодельованих навчальних ситуацій (вербально описаних, тобто штучних, наближених до реальних, і природних, коли освітній процес трансформовано в практичну фахову діяльність здобувачів). Кейс-технології є навчальними методами, що використовуються для вироблення комунікативних і творчих здібностей студентів, для навчання і формування мисленнєво-мовленнєвих компетентностей. До них належать також вправи, що виконують на основі ситуацій для досягнення комунікативної мети. Вони моделюють життєві ситуації, які вимагають від студентів, учасників кейса, висловлення реального рішення, що відображають у процесі текстотворення рівень їхньої компетентності і професійності. Робота над текстотворенням полягає у використанні кейс-методіву вигляді ситуацій, інформацій, історій, текстів для аналізу студентами групи, для обговорення та завершального рішення як логічного вербального висновку.

Практично орієнтовані кейси підготовки студентів магістратури у засвоєнні курсу «Риторика. Лінгвоаналіз художнього тексту» ґрунтуються на знаннях, уміннях і досвіді текстотворення, здобутих раніше. Розроблені нами лінгводидактичні текстотворчі кейси – це інформаційні структурні комплекси, що складаються з виокремлення: 1) умов текстотворення, до якого долучено інтенцію, диспозицію, елокуцію, меморію, акцію з опорою на основні риторичні поняття логос, етос, пафос, топос; 2) риторичного та лінгвістичного аналізів текстів різних стилів і типів мовлення; 3) інноваційних кейс-методів: ілюстраційних навчальних ситуацій для визначення алгоритму розв'язання ситуації; вербальних навчальних ситуацій для діагностики ситуації і самостійного розв'язання проблеми; навчальних ситуацій для визначення альтернативних шляхів їхнього рішення з аналізом наявних ресурсів; прикладних вправна відшукування шляхів розв'язання проблеми за допомогою діалогу чи дискусії під час навчання текстотворення; 4) педагогічних стратегій використання кейс-технологій, коли: студентам пропонують ключі у формі додаткового запитання чи інформації для текстотворення чи готові відповіді як зразків текстотворення чи самостійно розв'язати проблему текстотворення, без допомоги викладача, щоб він не заважавнародженню нових ідей. Він може спонукати здобувачів до формулювання висновкових положень, формулювання особистої позиції, пропонувати відшукати хибні, слабкі чи сильні сторони певної ситуації. Така навчальна робота допоможе формувати в студентів загальні і фахові компетентності, soft-skeels.

Процес навчання продукування текстів різних стилів і типів мовлення є засобом формування текстотворчої компетентності студентів з опорою на конкретні текстотвірні фактори: *лінгвістичні*, що стосуються дотримання мовних норм, показників мовленнєвої культури, опрацювання й усвідомлення структури текстів (розповідей, описів і роздумів), для розвитку мовленнєвої здатності створювати власні тематично орієнтовані висловлювання згідно з комунікаційною метою текстотворчої діяльності; *лінгвометодичні*, що активізують комунікацію, забезпечують тісний зв'язок мовлення і мислення у процесі текстотворення; сприяють формуванню умінь інформувати, описувати чи аргументувати; *психолого-педагогічні*, ефективні для формування текстотворчої компетентності студентів: ускладнення пізнавально-комунікативної діяльності, «вироблення схильності до міркувань і дискусій, особистісне самовизначення, розвиток мотиваційної сфери [2, с. 10].

Вироблення у здобувачів другого (магістерського) рівня текстотворчої компетентності відбувається на рівні трьох видів креативної діяльності: 1) мовно-мовленнєвої, для дотримуючись мовних норм, керуючись текстотворчими знаннями й уміннями, здобутими в загальноосвітній школі та під час бакалаврської освіти в університеті; 2) текстотворчої активності студентів магістратури (повідомити, інформувати, розповісти, описати, обміркувати тощо) із поєднанням критичного мислення і набуттям навичок саморегуляції текстотворення; 3) власне індивідуального самостійного стимулювання творчої активності у продукуванні висловлювань та оцінюванні текстотворчої діяльності. Навчання текстотворення тісно пов'язане з використанням традиційних та інноваційних форм, методів і прийомів навчання. Основною формою практично орієнтованого навчання у ЗВО є семінарське заняття, в умовах якого забезпечується особистісно-орієнтований підхід і розвиток у студентів критичного мислення до вербального текстотворення; позааудиторні форми (батли, стем-виступи, флеш-моби (наживо та в онлайн-режимі), експрес-семінари, дискусії, конференції), що мають за мету підготовку, продукування і виголошення самостійно створених текстів.

Оптимальними у текстотворенні, крім кейс-методів, є інноваційні методи навчання, спрямовані на «впровадження у практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» [1, с. 185].

Інтерактивні методи формування текстотворчої компетентності передбачають активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу під час навчання, моделювання професійно-орієнтованих, міжособистісних ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу пропонованого навчального контенту (у нашому випадку – текстового матеріалу) або конкретної мовленнєвої ситуації. У процесі формування текстотворчої компетентності студентів активно використовуємо імітаційні, операційні, рольові, ділові ігри, ігри-вправи, батли, стем-формат виступів. Актуальними, на наш погляд, є зокрема: діалогівання, тематичні бесіди, обговорення проблеми,

ситуаційні висловлювання, інсценування, дискусії, диспути, «мозковий штурм», саморефлексія тощо.

Актуально-результативним у процесі текстотворення є кейс-методи вправ *імітаційного* характеру для удосконалення детального відтворення тексту; *аналітично-інтерпретаційного* – для проведення аналізу мовних, змістових, паралінгвістичних чи інших компонентів тексту, здійснення інтерпретації висловлювання; *конструкційно-трансформаційного*, спрямованого на зміни змісту тексту залежно від мети створення висловлювання; творчого характеру, спрямованих на продукування текстів різних стилів і типів мовлення. На цьому ж рівні роботи над текстотворенням відбувається тренування у виголошенні підготовленого тексту на рівні говоріння, інтонування, дотримання правильної дикції, показників мовленнєвої культури, мовленнєвого етикету та логіко-емоційної виразності.

Висновки і перспективи дослідження. Використання практично орієнтованих кейс-технологій підготовки студентів-філологів магістратури у засвоєнні курсу «Риторика. Лінгвоаналіз художнього тексту» формують уміння аналізувати інформацію, знаходити й оцінювати альтернативні шляхи розв'язання проблем засобами текстотворення. Система мислительних операцій (аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння) не тільки забезпечує формування фахових компетентностей, але й розвиває гнучкі навички, увиразнює загальні компетентності, оскільки робота з текстом, текстотворення – основний вид діяльності сучасного фахівця гуманітарної сфери. У перспективі маємо на меті розглянути практико орієнтовані кейси у зв'язку з текстосприйняттям та візуалізацією авторських текстів за допомогою цифрових технологій.

Література

1. *Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект* : наук-метод. посіб. / за ред. Л. Даниленко. Київ : Логос, 2001. 185 с.
2. *Перхайло Н. А.* Формування текстотвірної компетентності старшокласників у процесі профільного навчання української мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 22 с.

УДК 81'374+796.322

Ліліана Прокопенко

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ПРОЄКТУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СЛОВНИКА ГАНДБОЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У статті висвітлено засади укладання навчального термінологічного словника з гандболу, структура якого базується на лексикографічних принципах організації простору комплексного електронного словника, поєднує лінгвоцентричний й антропоцентричний підходи до опису терміна. Представлена авторська концепція макро- і мікроструктури одномовного комплексного електронного навчального словника гандбольних термінів.